

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет української філології, культури і мистецтва
Кафедра української мови
Кафедра української літератури, компаративістики
і грінченкознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б.Жильцов

2023 року

ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

ВИРОБНИЧА (З ПРИКЛАДНОЇ ФІЛОЛОГІЇ/БЕЗВІДРИВНА)

для студентів

спеціальності: 035 Філологія

освітнього рівня: першого (бакалаврського)

спеціалізації: 035.01 Українська мова та література

освітньої програми: : 035.01.01 Українська мова і література

Київ – 2023

Розробник: Вінтонів М., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови;

Козлов Р. доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства

Викладач: Вінтонів М., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови;

Козлов Р. доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства

Програму практики розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради Факультету української філології культури і мистецтва)

Протокол № 1 від 25 серпня 2023 р.

Секретар _____ (Т.Л. Видайчук)

Програму практики розглянуто і затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол від 30 серпня 2023 р. № 9

Завідувач кафедри _____ (М.О.Вінтонів)

Програму практики погоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми (керівник проектної групи)

_____ (Т.Л. Видайчук) _____.2023 р.

Програму практики перевірено

Заступник директора _____ (С.І.Горобець)

01.09.2023 р.

Пролонговано:

на 20_/20_ н.р	_____ (підпис)	(_____) ПІБ	«_»__ 20__ р.	протокол№__
на 20_/20_ н.р	_____ (підпис)	(_____) ПІБ	«_»__ 20__ р.	протокол№__
на 20_/20_ н.р	_____ (підпис)	(_____) ПІБ	«_»__ 20__ р.	протокол№__
на 20_/20_ н.р	_____ (підпис)	(_____) ПІБ	«_»__ 20__ р.	протокол№__

1. ОПИС ПРАКТИКИ

Найменування показників	Характеристика практики за формами навчання	
	Денна / заочна	
Вид практики	обов'язкова	
Загальний обсяг кредитів/годин	9 / 270	
Курс	4	
Семестр	7, 8	
Кількість змістових компонентів з розподілом	2	
	Мовознавчий	Літературознавчий
Обсяг кредитів	4,5	4, 5
Обсяг годин	135	135
Тривалість (у тижнях)	безвідривна	безвідривна
Форма семестрового контролю	Залік	

2. БАЗИ ПРАКТИКИ

1. Мовознавчий компонент

Центр культури української мови (*кафедра української мови*)

Бібліотека Університету (вебресурс «Грінченкознавство» – електронний архів і корпус текстів) – для студентів, що отримали спеціальну рекомендацію кафедри української літератури і компаративістики і грінченкознавства

Інститут української мови НАН України (вулиця М. Грушевського, 4, м. Київ)

2. Літературознавчий компонент

Факультет української філології, культури і мистецтва

Кафедра української літератури, компаративістики і грінченкознавства

Бібліотека Університету (вебресурс «Грінченкознавство» – електронний архів і корпус текстів) – для студентів, що отримали спеціальну рекомендацію кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства.

Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України (вулиця М. Грушевського, 4, м. Київ)

3. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Мета: дати можливість здобувачам вищої освіти апробувати власні отримані теоретичні знання та сформовані уміння й навички в реальних умовах роботи філолога-практика з обов'язковим розвитком особистісних якостей майбутнього фахівця.

Практика має рівноцінні мовознавчий та літературознавчий компоненти.

Під час філологічної (безвідривної) практики студенти спеціальності 035 Філологія

(українська мова та література) набувають програмних компетентностей ЗК-8 (загальні

компетентності: особиста ціннісно-вольова налаштованість), ФК-5, ФК-6, ФК-10, ФК-11 (фахові компетентності: прикладна лінгвістично-орієнтована, комунікативна професійно-орієнтована, репрезентаційна, проектно-діяльнісна).

ЗК-8: Раціональна організація та планування своєї діяльності, застосування отриманих знань для формування власної професійної та життєвої стратегії лідерства-служіння

ФК-5: Здатність застосовувати нелінгвістичні знання в практичній філологічній діяльності. Уміти застосовувати знання ІКТтехнологій для виконання лінгвістичних завдань. Володіти базовими знаннями з юриспруденції, вміти застосовувати їх під час аналізу мовної політики та мовної ситуації в державі, проведення експертиз юридично значимих текстів.

ФК-6: Здатність застосовувати в професійній діяльності нормативні засоби мови в усному та писемному мовленні з урахуванням змістового наповнення, соціально-демографічних особливостей співрозмовника, специфіки ситуації спілкування та контексту. Здатність вільно й ефективно використовувати мову, що вивчається, для розв'язання комунікативних завдань.

ФК-10: Здатність презентувати результати навчальної та дослідницької діяльності у галузі філології на місцевому, національному та міжнародному рівні.

ФК-11: Навички у проектуванні навчальних розробок, стартапів та їх реалізації; спроможність якісно виконувати консультаційні, експертні та дорадчі функції в галузі філології на національному ринку праці; здатність до планування, організації та управління своєю професійною діяльністю.

4. Результати навчання за дисципліною

У результаті успішного проходження філологічної (безвідривної) практики студенти досягнуть таких результатів навчання:

ПРН-3-7: Знання основних бібліографічних показників і пошукових систем, володіння прийомами бібліографічного опису різних джерел; сучасними методами і прийомами обробки інформації в галузі професійної діяльності.

ПРН-3-8: Знання про психічні процеси як важливі компоненти людської діяльності, вікові етапи розвитку людини, типи темпераментів, особливості характеру людини, структуру особистості, розвиток психіки і свідомості, психічні стани особистості (емоції, почуття, тривожність), конфліктні ситуації та шляхи їх розв'язання.

ПРН-3-9: Здатність застосовувати нелінгвістичні знання у філологічній діяльності. Знання мовного законодавства, уміння застосовувати його у філологічній та педагогічній діяльності, аналізувати конфліктні та юридично значимі тексти. Оволодіння навичками застосовувати ІКТ-технології, лінгвістичні програмні продукти для створення баз даних, автоматизованих лексикографічних систем, систем машинного перекладу і користування ними.

ПРН-У-1: Вільне володіння базовим професійним категоріально-поняттєвим та дослідницьким апаратом сучасної філологічної науки. Уміння пояснювати професійно з історичних позицій явища і факти української мови та літератури.

ПРН-У-8: Уміння працювати самостійно, працювати з метою підвищення фахової компетентності, самоосвіти; уміння працювати в умовах обмеженого часу з акцентом на професійну сумлінність та унеможливлення плагіату

ПРН-С-1: Фахово формувати й аргументувати власні теоретичні і практичні судження, професійні позиції.

ПРН-С-3: Здатність формувати судження про значення і наслідки своєї професійної діяльності з урахуванням соціальних, професійних і етичних позицій.

5. СТРУКТУРА ПРАКТИКИ

Етапи проходження практики та види діяльності студентів	Розподіл годин між видами робіт
Мовознавчий компонент	
Етап 1. Робота з рукописними та друкованими джерелами	
1. Вивчення рукопису чи друкованого тексту.	20
2. Підготовка рукопису чи друкованого тексту до різного типу розміток.	45
Разом	65
Етап 2. Екстралінгвістична розмітка рукописних та друкованих джерел	
1. Здійснення екстралінгвістичної розмітки рукописних чи друкованих джерел.	30
2. Підготовка детальної лінгвістичної оцінки рукопису чи друкованого тексту.	40
Разом	30
Разом по компоненту	135
Літературознавчий компонент	
Етап 1. Знайомство з конкурсом «Молода коронація»	
1. Настановча нарада.	2
2. Вивчення умов конкурсу, порядку експертного оцінювання рукописів.	3
3. Вивчення особливостей творів-переможців.	30
<i>Разом</i>	35
Етап 2. Робота з прозовим текстом	
1. Вивчення рукопису.	25
2. Підготовка детальної літературно-критичної оцінки рукопису.	25
Разом	50
Етап 3. Робота з віршовим/драматургічним текстом	
1. Вивчення рукопису.	25
2. Підготовка детальної літературно-критичної оцінки рукопису.	25
Разом	50
Разом по компоненту	135
Всього	270

6. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Ця виробнича безвідривна практики з прикладної філології є логічним продовженням підготовки фахівця. Під час її проходження студент має застосувати здобуті знання, уміння та навички для якісної лінгвістичної та літературно-критичної оцінки рукописів зовсім нових творів української літератури.

6.1 МОВОЗНАВЧИЙ КОМПОНЕНТ

Організація лінгвістичного компонента практики здійснюється на базі Центру культури української мови (кафедра української мови) та Інституту української мови НАН України.

Проходження лінгвістичного компонента цієї практики передбачає:

– ознайомлення з принципами структурування мовних відомостей для досягнення поставленої мети;

– опрацювання рукописів чи друкованих текстів до етапу проектування баз даних;

– структурування мовних відомостей із визначеною метою дослідження.

На першому етапі студенти укладають список першоджерел відповідно до поставлених завдань практики, уточнюють наявність у бібліотеках першоджерел з обраної теми, попередньо опрацьовують матеріали для створення баз даних відповідно до поставлених лінгвістичних завдань.

На другому етапі студент виконує екстралінгвістичну розмітку рукописних та друкованих джерел, здійснює лінгвістичний опис / оцінку рукописних чи друкованих джерел відповідно до поставлених завдань практики.

Відповідальним за попередній добір та розподіл рукописних та друкованих джерел є координатор практики від кафедри.

Результатом роботи на цьому етапі є укладені першоджерела з екстралінгвістичною розміткою.

Обов'язки студентів упродовж практики.

Під час філологічної практики студент зобов'язаний:

- виконувати всі види робіт, передбачені програмою філологічної практики;
- дотримуватися правил академічної доброчесності з акцентом на професійну сумлінність.

Обов'язки керівників практики від Університету та від бази практики: – забезпечити умови для проходження практики;

- надавати фахову допомогу студентам у підготовці матеріалів та інших питань щодо проходження практики;
- контролювати виконання студентами програми практики; – перевірити звіт за результатами практики із запропонованою оцінкою.

6.2 ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ КОМПОНЕНТ

Організація літературознавчого компонента практики здійснюється на базі ресурсу “По_літ” (кафедра української літератури, компаративістики і грінченкознавства) та Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України. Зміст практики охоплює літературно-критичну рецеацію текстів сучасного письменства, що розраховані на аудиторію 16–21 року або написані авторами такого віку. У межах конкурсу “Молода Коронація” не передбачений зворотній зв'язок та повідомлення рецензій на твори або оцінок експертів і журі учасникам конкурсу. Разом із тим рукописи, що надсилаються до конкурсу, є цікавим матеріалом, навіть коли вони не здобувають переможних оцінок журі.

Проходження літературознавчого компонента цієї практики передбачає:

- ознайомлення з особливостями конкурсу «Молода Коронація»;
- опрацювання двох рукописів: 1 прозового та 1 віршового чи драматургічного;
- підготовку за результатами опрацювання літературно-критичної оцінок рукописів.

На першому етапі студенти отримують основну інформацію про історію конкурсу та його умови, про особливості його організації, зокрема про специфіку роботи експертів і членів журі, статистику цього річного конкурсу. У проведенні цього етапу обов'язково бере участь особа від Університету, відповідальна за партнерську взаємодію з конкурсом.

Важливо, щоб студент приділив час ознайомленню з авторами, що перемогли в конкурсі в останні роки. Відповідну інформацію можна почерпнути із сайту <http://koronatsiya.com>, науково-довідкового видання «Коронація слова» та сайтів видавництв. Це дасть можливість зрозуміти, які позитивні сторони творів були свого часу важливими для експертів і членів журі.

Переходячи до наступних етапів практики, студент має погодитися з нерозголошенням та невикористанням з будь-якою іншою метою отриманої конфіденційної інформації.

На другому етапі студент отримує для опрацювання рукопис прозового твору учасника конкурсу: роману, повісті або збірки оповідань. Тривалість етапу — до 3 тижнів. Відповідальним за попередній добір та розподіл рукописів є координатор практики від кафедри.

Робота студента полягає в тому, щоб детально вивчити рукопис, визначити його **сильні та слабкі сторони з літературознавчого погляду** (особливості мовного, правописного і частково стилістичного оформлення слід лишити поза увагою, жодні зауваження, що його стосуються, не потрібно формулювати).

Потрібно оцінити сюжет твору, цілісність і вмотивованість персонажів, стрункність конфліктної лінії, послідовність використання засобів тропіки та стилістики. При цьому важливою є передбачувана вікова аудиторія твору. Усі зауваження повинні мати конструктивний характер і подаватися у формі доброзичливих порад авторам, які допоможуть удосконалити текст. Варто зважати також на вік автора.

Якщо для оцінки потрапить збірка оповідань, то аналіз повинен стосуватися і кожного твору окремо (безумовно, з меншою увагою на деталях), і збірки загалом як художньої цілості. Варто зауважити, чи присутній в ній макросюжет, спільні думки чи образи тощо.

Отримані на цьому етапі спостереження потрібно викласти у вигляді **розгорнутої літературно-критичної оцінки на рукопис обсягом не менше 10 тис. знаків** (з пробілами). Студент має сам продумати логіку викладу цього тексту та за необхідності проконсультуватися з керівником практики. Допускається невелика кількість цитат, але в жодному випадку не можна вдаватися до переказування сюжету.

Оцінка повинна мати фаховий конструктивний доброзичливий характер, містити баланс позитивних і негативних сторін, бути придатною для оприлюднення. Роботи, які отримають від 20 до 25 балів, можуть бути рекомендовані для оприлюднення на сайті «По_літ» (<http://polit.net.ua>) із зазначенням автора оцінки, назви твору та псевдо його автора.

Критерії оцінювання розгорнутої літературно-критичної оцінки:

- самостійність (5 балів, обов'язкова умова);
- об'єктивність (5 балів);
- багатоаспектність (5 балів);
- аргументованість (5 балів);
- якість і професійність мовного оформлення (5 балів).

Розгорнута літературно-критична оцінка технічно оформлюється як придатний для редагування файл (*.doc чи *.docx) і передається керівникові практики.

Після успішного здавання керівнику практики виконаного результату, студент може перейти до **третього етапу**, на якому отримує для опрацювання рукопис віршового (поема або збірка віршів) чи драматургічного (п'єса або кіносценарій) твору учасника конкурсу. Тривалість етапу — до 3 тижнів. Відповідальним за попередній добір та розподіл рукописів є координатор практики від кафедри української літератури і компаративістики.

Зміст роботи студента є аналогічним до попереднього етапу з урахуванням жанрових особливостей творів.

Отримані на цьому етапі спостереження також потрібно викласти у вигляді розгорнутої літературно-критичної оцінки з аналогічними вимогами та критеріями оцінювання.

Під час проходження практики:

Особа від Університету, відповідальна за партнерську взаємодію з конкурсом «Молода Коронація» **зобов'язана:**

— підготувати і надати базову інформацію про конкурс, зокрема цьогорічну статистичну інформацію;

— надати необхідну кількість рукописів для опрацювання;

— дотримуватися умов конфіденційності.

Координатор практики від кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства **зобов'язаний:**

— заздалегідь відібрати необхідну кількість рукописів відповідно до кількості студентів;

— по можливості відібрати твори, зіставні за художніми якостями і обсягом, щоб забезпечити однакові умови роботи студентів.

Студент зобов'язаний:

— дотримуватися умов конфіденційності;

— не використовувати отримані рукописи та їхній зміст з будь-якою іншою метою, окрім передбаченою цією практикою;

— не передавати отримані рукописи іншим особам.

ПРИМІТКА. За спеціальною рекомендацією випускових кафедр, а саме: кафедри української мови, кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства, студент може бути направлений до Бібліотеки Університету для проходження виробничої практики на вебресурсі “Грінченкознавство — електронний архів і корпус текстів Бориса Грінченка” (у т.ч. участь у проєкті “Словник Грінченка і сучасність”), а також бути залученим до реалізації проєкту “Нова українська мовно-літературний стандарт” У такому разі студент отримує індивідуальний графік та виконує протягом практики роботи, що є актуальними для команди забезпечення вебресурсу. Індивідуальний графік затверджується керівником практики.

7. КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ

7.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид робіт/діяльності студента	Форма звітності	Максимальна кількість балів		
		за одиницю	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Мовознавчий компонент				
Опрацювання рукопису чи друкованого тексту	Екстралінгвістична розмітка рукопису чи друкованого тексту	25	2	50
<i>Разом</i>				50
Літературознавчий компонент				
Опрацювання рукопису прозового / віршового / драматургічного твору	Розгорнута літературно-критична оцінка	25	2	50
<i>Разом</i>				50
<i>Загальна кількість балів</i>				100
Розрахунок коефіцієнта: 100:100=1				

7.2. Перелік звітної документації

Мовознавчий компонент

1. Лінгвістична оцінка (чи опис) укладених першоджерел. 2. Тексти з екстралінгвістичною розміткою.

Літературознавчий компонент.

1. Розгорнута літературно-критична оцінка рукопису прозового твору.
2. Розгорнута літературно-критична оцінка рукопису віршового або драматургічного твору.

7.3. Вимоги до звіту про практику Окремий звіт не потрібний.

7.4. Система контролю та критерії оцінювання

Мовознавчий компонент

Керівник практики оцінює надіслані йому після першого та другого етапів опрацьовані рукописні чи друковані тексти з екстралінгвістичною розміткою чи лінгвістичною оцінкою.

Критерії оцінювання мовознавчого компонента:

- самостійність (5 балів, обов'язкова умова);
- об'єктивність (5 балів);
- багатоаспектність (5 балів);
- візуальний зв'язок із оригіналом (5 балів);
- якість і професійність мовного оформлення (5 балів).

Літературознавчий компонент.

Керівник практики оцінює надіслані йому після другого та третього етапів розгорнуті літературно-критичні оцінки рукописів. Критерії оцінювання розгорнутої літературно-критичної оцінки:

- самостійність (5 балів, обов'язкова умова);
- об'єктивність (5 балів);
- багатоаспектність (5 балів);
- аргументованість (5 балів);
- якість і професійність мовного оформлення (5 балів).

Технічно розгорнута літературно-критична оцінка оформлюється як додатний для редагування файл (*.doc чи *.docx) і передається керівникові практики.

7.5. Шкала відповідності оцінок

Таблиця

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82 – 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1) основна:

1. Волошин В.Г. Комп'ютерна лінгвістика: Навчальний посібник. Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. 382 с.
2. Дарчук Н. П. Комп'ютерна лінгвістика (автоматичне опрацювання тексту). Київ: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. 351 с.
3. Карпіловська Є.А. Вступ до комп'ютерної лінгвістики. Донецьк: ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2006. 188 с.
4. Кузьменко Д.М. Комп'ютерна лінгвістика і Web 2.0. Київ : Наукова думка, 2009. 250 с.
5. Партико З.В. Прикладна і комп'ютерна лінгвістика. Вступ до спеціальності. Львів, 2008. 224 с.
6. Русанівський В.М., Широков В.А. Інформаційно-лінгвістичні основи сучасної тлумачної лексикографії. *Мовознавство*. 2002. № 6. С. 7–48.
7. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
8. Українська мова: Енциклопедія. К., 2000, 1-е вид. або 2004, 2-е вид. (Статті: Автоматизація лінгвістичних досліджень. Граматики формальні. Конкорданс. Математична лінгвістика. Машинна мова. Модель. Прикладна лінгвістика. Прогнозування лінгвістичне. Формалізація в лінгвістиці).
9. Проблема ідентичностей у сучасній українській літературі: виміри «Коронації слова»: монографія / наук. ред. Н.Богданець-Білоskalенко, О.Бровко. Чернівці: Видавничий дім «Бук рек», 2018. 224 с

2) додаткова:

1. Лук'янчук С. Комп'ютерна модель парадигматичних класів дієслів. *Українське мовознавство*. 2000. Вип.22. С.82–85.
2. Міщенко А.Л. Сучасні методи, напрями й здобутки комп'ютерної лінгвістики. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка*. Вип. 95 (2). Серія «Філологічні науки», 208 (мовознавство). Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. С. 122–233.
3. Широков В.А., Рабулець О.Г., Шевченко І.В., Костишин О.М., Якименко К.М. Технологічні основи сучасної тлумачної лексикографії. *Мовознавство*. 2002. № 6. С. 49-86.
4. Чемеркін С. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси. Київ, 2009. 240 с.
5. Широков В.А. Гуманітарна традиція і технологічний статус мови. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 128–132.
6. Широков В.А., Рабулець О.Г. Вступні положення теорії лексикографічних систем. *Пробл. програмування*. 2002. № 3–4. С. 18–32.
7. Brew С., Dickinson M. *Language and Computers*. Wiley-Blackwell, 2012. 256 p.
8. Lisbach В., Meyer V. *Linguistic Identity Matching*. Springer Vieweg, 2013. 261 p.
9. Roland Н. *Foundations of Computational Linguistics: Man-Machine Communication in Natural Language*. Springer-Verlag, 2014. 548 p.